

Noa Eshkolen mugimendu notazioa, Sharon Lockharten begiradaren bitartez

Mugimendua deskonposatzen bide-urratzailea izan zen Eadweard Muybridge argazkilari eta ikertzaile britaniarra. Argazki segiden bitartez lasterketa-zaldien mugimendua era zehatzean jaso ahal izan zuen lehenengoz, eta 1887. urtean *Animal Locomotion* liburua argitaratu zuen, gizakien eta animalien mugimenduak xeheki eta modu analitikoan batzen dituen liburu aitzindaria. Ikerketa hari segika, Noa Eshkol dantzari eta koreografo israeldarrak gorputz mugimenduaren notazioaren ikerketari eskaini zion bizitza. Egun, bere lanaren emaitza ikusgai dago Bilboko Guggenheim museoan, Sharon Lockhart artistak egindako ikerketari esker.

 JONE ALAITZ URIARTE

Noa Eshkol dantzariak (Kibbutz Degania Bet, 1924-Holon 2007) pianoa, dantza eta gorputzaren kulturako ikasketak egin zituen AEBetan eta Israelen. Musikan erabiltzen den notazioa –pieza musikalak grafikoki adierazteko idazketa sistema– dantzara eraman nahi izan zuen, gorputzaren mugimendu aberats eta konplexuen konposizioak eta konbinazioak garatu ahal izateko. Bere izena daraman dantza-eskola sortu zuen Israelen; haren filosofia zen dantza bere horretan dela artea, eta beraz, eszenografiarik, jantzirik eta musikarik gabe praktikatu beharrekoa. Dantza minimala praktikatzeko zuten eskolan, atentzioa gorputzak sor ditzakeen mugimenduetan jarritz eta horiek idatziz. Ikerketa horretatik abiatuta, 50eko hamarkadan, Avraham Wachman arkitektoarekin batera, sistema garatu zuen: Eshkol-Wachman Mugimenduaren Notazioa. Sistema horrek sinboloen eta zenbakien konbina-

zioa erabiltzen du edozein gorputz-adarraren mugimendua definitzeko, eta hori da Eshkolen dantzaren praktikaren oinarria.

2008. urtean, Sharon Lockhart (Norwood, AEB, 1964) artista estatubatuarra Israelera joan zen egonaldi artistiko bat egitera. Noa Eshkolen dantza-eskola aurkitu zuen eta haren artxiboarekin egin zuen topo. Ahanzturan galdutako artxiboan Eshkolek urteetan egindako notazioak, apunteak eta alantrezko hainbat esfera aurkitu zituen. Eshkol urte bete lehenago hil bazen ere, haren ikasleek –adin nagusiko dantzari profesionalak eta belaunaldi gazteagokoak– dantza praktikatzeko jarraitzen zuten, astean bost egunez eta egunean bost orduz, oraindik ere haien irakasle izandakoaren diziplina zorrotzari men eginez. Lockhartek segituan ulertu zuen zerbait egin behar zuela eskola hartako dantzariarekin eta artxibo hartan aurkitutako materialarekin. Lockharten praktika artistikoaren arda-

tza beti izan da komunitate ezberdinekin lan egitea eta horien bizipenak eta memoriak erretratatzea. Beraz, hemen, bazuen bilatzen zuena.

Esperientzia horretatik abiatuz, 2011. urtean, egun Bilboko Guggenheim Museoan ikusgai dagoen *Eshkol-Wachman Mugimendu Notazioko Lau Ariketa* bideo-instalazioa egin zuen. Pantaila erraldoi batean lau dantza ariketa ikus ditzakegu, bata bestearen jarraian. Bideoetan eszenografia xume bat planteatzen da, eta protagonista bakarra ageri da: Ruti Sela dantzaria. Selak, Eshkolen dantzari laguntzailea izan zena 1969tik hil arte, dantza-mugimendu neurtuak eta garbiak egiten ditu bideoan, publikoari klase tutorial bat emango balio bezala. Dantzariak giza-gorputzak egin ditzakeen mugimendu guztiak exekutatzeko ditu bideo motz horietan, mugimendu aseptiko eta keinu estoiko batez, programaturiko makina bat balitz bezala. Dan-

Eshkol-Wachman Mugimendu Notazioko Lau Ariketa, 2011.

SHARON LOCKHART

tzariak eszenografia osatzen duten gris koloreko lau kubo formako pieza artean egiten du dantza, eta egitura arkitektoniko horiek kokapenez aldatzen dira bideo batetik bestera. Lau bideoetan denak du dimentsio neurtu eta iraunkorra.

Bideo-instalazioaz gain, Lockhartek Eshkolen estudioan aurkitu zituen alandun esferen argazkiak aurkezten ditu neurri handian inprimatuta. Esfera zirkular horiek eskulturak diruditen arren, koreografoak bere ikerketak egiteko tresna gisa erabiltzen zituen, edozein funtzio artistikotik at. Mugimenduen mapak ziren, gorputzak mugimenduan daudenean ardatza non kokatzen den ikusteko eta segidan datorren mugimendua idazteko gailu gisa erabiltzen zituen. Hala eta guztiz ere, Eshkol ez zen dantza-notazioa egiten bakar; nazioarteko dantza garaikideko figura goraipatuenetako batzuk –hala nola, Analivia Cordeirok edo Merce Cunninghamek–

beren koreografiak asko “dantza notazioak” izenburu esplizituarekin ere izendatu zituzten.

Lockhartek duen ekoizpen-artistiko anitza eta esanguratsua kontuan izanda, museoko Film&Video espazioan aurkezten den proiektu hau motz gera liteke artistaren jarraitzaile direnentzako; batez ere, bertan erakusten diren argazkiak 2020an Tabakalerako *Cybernetics of the Poor* erakusketan era ikusgai egon zirelako. Lockhartek, nagusiki, zinema eta argazkilaritza lantzen ditu eta ibilbide luzeko artista da. 2005ean Los Angeleseko bizitza frenetiko alba batera utzi eta Kaliforniako mendialdera lekualdatu zen. Sierra Nevadako mendilerroaren oinetan, hango herrixketako umeak erretratatu zituen; estudioko-argazkiak eginez bertako umeen argazki galeria bat egin zuen, baita haien jolasak erretratatu eta urtaro bakoitzean natura nola aldatzen den irudiz erakutsiz. *Pine*

Flat izeneko lan horrekin, urte hartan artistari bakarkako erakusketa egitea eskaini zioten Bilboko Rekalde Aretoan, Chus Martínez komisarioak gidatua.

Ikus-entzunezko piezetan denborarekin ezartzen duen harremana eta komunitate ezberdinekin –izan langileak, gimnastak, nerabeak edo militarrek– lan egiteko modua bere obraren ezaugarri garrantzitsuenetarikoak dira. *Lunch Break* (2008) filmean, Maine estatuko ontziola batean lan egiten duten 42 langileren otordua erretratatzeko du. 35mm-ko grabatutako pelikulan, bazkaltzeko etenaldia ere jasotzen da, eta jarduera ugaritan (irakurtzen, lo egiten, hitz egiten) aritzen diren langileak ikusi daitezke. *No-no Ikebana* eta *Goshogaoka* lanek ere badute beren interesa. Beraz, izan bedi Guggenheimeko erakusketa hau Noa Eshkolen eta Sharon Lockhart lanen inguruan jakin-mina piztarazteko -edo areagotzeko- aitzakia. ●